

Členství v družstvu

Členský vztah je základním družstevním vztahem, na jehož základě a v jehož rámci vznikají a existují všechny ostatní družstevní vztahy. Členství v družstvu je realizováno na základě principu dobrovolnosti, což znamená vznik členství na základě svobodného projevu vůle jak uchazeče o členství, tak družstva. Znamená však i dobrovolnost v setrvání v tomto vztahu. Významný je dále další princip, na kterém je družstvo založeno, a to princip rovnosti, který znamená jednak rovnost uchazečů o členství, jednak rovnost v postavení členů při výkonu členských práv a povinností vůči sobě navzájem. Jediný přípustný rozdíl mezi členy vyplývá z jejich funkčního či pracovního zařazení v družstvu, a to ještě jen při výkonu těchto funkcí nebo pracovních povinností.

Vznik členství

Členství v družstvu může vzniknout v návaznosti na vznik družstva, přijetím uchazeče za člena družstva na základě písemné členské přihlášky, převodem členství či jiným způsobem, který stanoví zákon. Jiným způsobem lze rozumět situaci, kdy dojde k tzv. přeměně, např. ke sloučení, popř. rozdělení družstva, a dále historicky i situaci tzv. vyčlenění dle zákona o vlastnictví bytů. Záměrem naznačeného institutu byla snaha o nápravu stavu, k němuž došlo v důsledku dřívějšího slučování družstev buď pod tlakem shora nebo přímo rozhodnutím příslušného svazu družstev dle tehdejší platné právní úpravy.

Je nutné si uvědomit, že členství nevzniká před zaplacením vstupního vkladu. Jako podmínka vzniku členství může být také ve stanovách uvedeno, že členství vzniká až dnem, který byl sjednán jako den vzniku pracovního vztahu. Bližší podmínky členství mohou pochopitelně upravovat stanovy družstva.

Zánik členství

Stejně jako vznik členství i jeho zánik je možný pouze způsoby, které jsou předpokládány v zákoně. Zákon tak stanovuje, že zánik členství v družstvu je možný dohodou, vystoupením, vyloučením, smrtí člena, zánikem družstva, dnem zániku pracovního vztahu člena k družstvu, převodem členství či jiným způsobem. Pod jiný způsob spadají prohlášení konkursu na majetek člena, zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku člena, pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností nebo vydání exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce. Jde tedy o situace, kdy se člen družstva dostal do situace, kdy není schopen plnit své závazky vůči věřitelům. Po zániku členství má člen nárok na vypořádací podíl, který představuje jeho majetkovou účast v družstvu, a z tohoto podílu se pak uspokojí závazky věřitelů.

Obsah členství

Z titulu členství plynou členovi družstva práva a povinnosti stanovená jednak zákonem, a jednak stanovami družstva. Lze zejména uvést právo člena účastnit se jednání orgánů družstva, hlasovat na jednání takových orgánů a vznášet podněty, dále být do těchto orgánů volen, apod. V tomto směru nelze opomíjet i určité povinnosti, především povinnost splacení členského vkladu či povinnost řádně zastávat funkce v orgánech družstva.

Vždy bude ovšem záležet především na stanovách, jaká konkrétní práva a povinnosti budou člena družstva poskytnuta, resp. uložena. Při zániku členství je třeba zdůraznit nárok bývalého člena na vypořádací podíl.

Vypořádací podíl

Při zániku družstva má jeho člen nárok na vypořádací podíl. Jde v podstatě o zlomek představující část majetku, která vyjadřuje účast bývalého člena na majetku družstva. Při stanovení

výše vypořádacího podílu se bere v potaz nejen majetek, který bývalý člen do družstva vložil, ale i majetek který byl navýšen v důsledku jeho členství. Při stanovení výše vypořádacího podílu se vychází z majetku, který družstvo vykazuje v účetní závěrce. Nárok na vypořádání vzniká dnem zániku členství. Nárok na jeho vyplacení vzniká po uplynutí tří měsíců od schválení účetní závěrky za rok, v němž členství zaniklo.

Převod členství

V souvislosti s převodem členství je vhodné podtrhnout, že členská práva a povinnosti lze převést na jiného člena družstva, nebo na třetí osobu. Na rozdíl od „normálních“ družstev převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu na základě dohody nepodléhá souhlasu orgánů družstva. Člen družstva tak není v nakládání se svým členským podílem nijak omezen. Členská práva a povinnosti spojená s členstvím přecházejí na nabyvatele ve vztahu k družstvu předložením smlouvy o převodu členství příslušnému družstvu nebo pozdějším dnem uvedeným v této smlouvě. Tytéž účinky jako předložení smlouvy o převodu členství nastávají, jakmile příslušné družstvo obdrží písemné oznámení dosavadního člena o převodu členství a písemný souhlas nabyvatele členství. Nabyvatel členství vstupuje do práv a povinností převodce ve stejném rozsahu jako měl převodce a stává se členem družstva. Též je možné převést jen část členských práv a povinností, ale jak nabyvatel tak převodce musí mít tolik práv, aby zůstalo zachováno jejich členství. Např. člen družstva má členský podíl vztahující se ke dvěma družstevním bytům téhož družstva a převádí práva a povinnosti pouze k jednomu bytu. Jiným příkladem může být člen družstva jehož práva se týkají družstevního bytu a družstevní garáže a převedl by pouze členská práva a povinnosti týkající se pouze garáže.

Je nutné zdůraznit, že stanovy družstva mohou převod členství v určitých případech vyloučit nebo na druhou stranu mohou také stanovit případy, kdy nelze souhlas představenstva s převodem členství odmítnout nebo se takový souhlas nevyžaduje.

Speciální úpravu lze nalézt v oblasti družstevních záložen, kde členství není ze zákona převoditelné vně družstva, ale pouze jen mezi členy družstevní záložny.